

Tilsyns- og handlingsplan : opprydding i spredt avløp i Ringebu kommune 2024-2034

Marcel Van Der Velpen
Ringebu kommune
14.11.2024

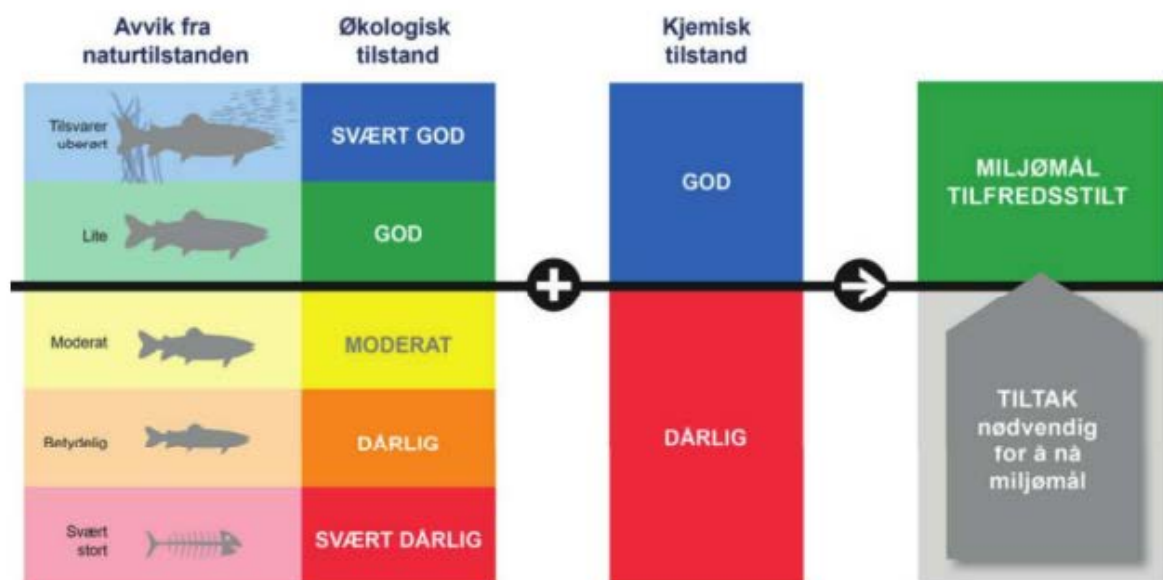
1 Innhold

1. Innledning	2
2. VVAR – Kommunalt avløpstilsyn	2
2.1 Oppgaver	2
3. Avløp	3
3.1 Prioritering av opprydding i spredt avløp	3
3.2 Avløpsanlegg	4
3.2.1 Små avløpsanlegg kap. 12	6
3.2.2 Store og mellom store renseanlegg kap. 13	6
3.3 Opprydding og kartlegging.....	6
3.3.1 Spredt avløp – Felles avløpsanlegg	7
3.3.2 Redusere tall på avløpsanlegg	7
3.4 Anleggstyper	8
4. Tilsyn og metode.....	8
4.1 Antall anlegg i Ringebu kommune.	9
4.2 Gamle anlegg	9
4.3 Krav om utslippstillatelse	9
4.4 Tilsynsmetode kap. 12	10
4.5 Samarbeid med slamtømmere	10
5. Framdrift	10
6. Om kapasitet	10
7. Om vurdering av avløpsanlegg anlegg og fatte vedtak.....	11
8. Kommunens strategi.....	11
8.1 Kommunens virkemiddel	12
8.2 Forhandsvarsel	12
9. VA-planer i nye og eksisterende felt.....	13
10. Kostnader og finansiering	13
Midlertidig utsettelse/dispensasjon	13
11. Fritak fra tilsyn	14
12. Revidering av tilsyns og handlingsplan opprydding i spredt avløp 2024-2034.....	14
Feil og mangel på avløpsanlegg som utløser pålegg om utbedring.....	20

1. Innledning

EUs Vanddirektiv er implementert i norsk lovverk gjennom [forskrift om rammer for vannforvaltning](#) (vannforskriften). Den gjør kommunene som forurensningsmyndighet forpliktet til å kartlegge miljøtilstanden og, om nødvendig sette i verk tiltak i de lokale vassdrag for å oppnå målsetningen om minst god økologisk og kjemisk tilstand i alt vann (innsjøer, bekker, elver og grunnvann). God økologisk tilstand vil si at innsjøen eller bekken kun har mindre endringer sammenlignet med en innsjø eller bekk som er urørt av menneskelig påvirkning, og at det økologiske samspillet i innsjøen eller bekken fungerer som det skal. Opprydding i spredt avløp er en av de viktigste tiltakene som skal gjennomføres i vannområdet til Glomma.

Kapittel 12 og 13 i forurensningsforskriften regulerer kommunens myndighet med spredt avløp. Ringebu kommune jobber med tilsyn og oppfølging av avløpsanlegg.

Figur: Miljøtilstand- og miljømålklassifisering (Direktoratsgruppen vanddirektivet, 2018)

2. VVAR – Kommunalt avløpstilsyn

Avdeling VVAR på Plan og Teknisk i Ringebu kommune jobber med spredt avløp. Det er 2 avdelingsingeniører på Avdeling VVAR på Plan og Teknisk i Ringebu kommune som jobber i 50% stilling med spredt avløp.

2.1 Oppgaver

Kommunene skal kartlegge og følge opp utslipp fra avløpsanlegg som de er myndighet for (etter kapittel 12 og 13 i forurensningsforskriften). Målsetningen skal være at alle anleggene i den enkelte kommune oppfyller forurensningsforskriftens rensekrav slik at miljømålene etter vannforskriften kan nås innen 2027, og senest innen 2033

Avdeling VVAR har følgende oppgaver tilknyttet spredt avløp:

- Behandle søknader om utslippstillatelser etter forurensningsforskriften kap. 12 og 13

- Føre tilsyn med og følge opp avvik av alle avløpsanlegg med mindre enn 50 pe tilknyttet og sørge for at disse ikke fører til forurensning og helseproblem, jf. forurensningsforskriften kap. 12
- Føre tilsyn med og følge opp avvik av alle avløpsanlegg med mellom 50 -2000 pe tilknyttet og sørge for at disse ikke fører til forurensning og helseproblem, jf. forurensningsforskriften kap. 13
- Bistår planavdelingen med uttalelsene om VA-planer i reguleringsplaner.
- Veilede anleggseier og søker
- Veilede kommunenes administrasjon
- Kartlegge forurensing fra avløpsanlegg
- Veilede slamtømmerfirma

Ringeby kommune skal jobbe for å sikre brukerinteresser, biologisk mangfold og godt vannmiljø, samtidig med at anleggseiers investeringer gir riktig utbytte.

3. Avløp

“Det e ikkje noko gale med anlegget mitt. E va her i tre og sytti når det vart laga”

Avløpsvann består av organisk stoff og næringsstoffer som kan føre til eutrofiering i vassdrag dersom det ikke er rensert tilstrekkelig. Næringsstoff fra avløpsvann kan fraktes over store avstander når det havner i elver og vassdrag. Ved eutrofiering skjer det en forstyrrelse i den naturlige balansen i vassdraget, og en får økt planteproduksjon som igjen kan føre til oksygenfattig vann med store konsekvenser for økosystemet. I enkelte tilfeller kan en oppleve oppblomstring av giftige cyanobakterier som fører til at vannet blir ubrukelig som drikkevann og til rekreasjon.

Avløpsvann inneholder også bakterier, parasitter og virus som kan føre til forurensing av drikkevann og badeplasser. I områder med spredt avløp er det ofte også private drikkevannskilder som kan være sårbare for forurensing fra avløp.

Tilsyn med små avløpsanlegg (Kapittel 12) krever tid og ressurser. Med omtrent 1100 avløpsanlegg er det en omfattende jobb med tilsyn, tømning og oppfølging. Det er derfor et mål å få ned tallet på avløpsanlegg så dette også fram i tid er overkommelig for kommune som forurensningsmyndighet. For anleggseier er det ofte rimeligere å samarbeide med naboeiendommer med etablering, drift og vedlikehold til avløpsanlegg. Mange avløpsanlegg i Ringeby kommune ble bygd på et tidspunkt der det ikke var fokus på rensing av restutslippet fra avløpsanlegg, men kun på hydrauliske aspektet: distribuering av avløpsvann i jordsmonnet.

3.1 Prioritering av opprydding i spredt avløp

I vassdrag der det blir påvist moderat økologisk tilstand, eller som har negativ trend, vil det prioriteres å sette i gang opprydding i spredt avløp. Opprydding i spredt avløp omfatter en delvis eller fullstendig rehabilitering av et avløpsanlegg, eller tilknytting til offentlig vann og avløpsnett. Det er Vann-nett portalen som inneholder informasjon om økologisk tilstand i registrerte vannforekomster i Ringeby kommune.

Ringeby kommune blir delt opp i nedbørsfelt til vassdrag, og Ringeby kommune fører tilsyn med avløpsanlegg innenfor disse nedbørsfeltene. I tillegg prioriterer Ringeby kommune tilsyn med avløpsanlegg som blir innmeldt i Komtek av slamtømmeren med feil og / eller mangel,

eller ved akutt forurensning. Anlegg som ikke tilfredsstiller rensekraft nevnt i forurensningsforskriften vil få krav om utbedring. Arbeid med opprydding i spredt avløp blir prioritert etter følgende moment:

- I områder der resipienten har moderat økologisk tilstand, eller negativ trend skal avløpsanlegg kartlegges og tiltak settes i verk. Jo mindre resipienten er, jo mer sårbar er den for belastning fra avløpsanlegg.
- Bosted/Fritidsbosted med avløpsanlegg som ikke tilfredsstiller forskrift
  - o Alder på avløpsanlegget, anlegg fra 70 og 80 tallet er sjelden godkjent i dag.
    - Synkekummer skal saneres (betongkummer uten bunn, eller steinsatte kummer)
    - Betongkummer med kum ringer, er sjelden tett og skal rehabiliteres.
    - Slamavskiller med 1 grøft – hydraulisk fungerer slike anlegg, men har liten, eller ingen renseevne lengre og skal rehabiliteres.
  - o Belastning på avløpsanlegget
    - Størrelse på avløpsanlegget, antall PE tilknyttet
    - Tettbebyggelsesvurdering etter definisjon gitt i kap. 11 av forurensningsforskriften
    - Underdimensjonerte anlegg – økt bruk, spesielt i hyttefelt eller økning av antall beboere i en husstand over årene.
  - o Dersom avløpsanlegget er i nærheten av felles eller kommunalt nett, skal det kreves tilkobling, hvor kostnader for etableringen av tilkoblingen ikke overskrider 3 ganger tilkoblingsavgiften på vann og avløp (engangsavgiften)
- Opprydding i eksisterende hyttefelt ved fortetting
  - o Dersom avløpsanlegg er eldre enn 10 år, kan en kreve at de kobler seg til felles eller offentlig (kommunalt) nett, hvor kostnader for etableringen av tilkoblingen til offentlig (kommunalt) nett ikke overskrider 3 ganger tilkoblingsavgiften på vann og avløp (engangsavgiften)

Målet er at alle avløpsanlegg skal tilfredsstille forskriften innen 2033. Det vil dermed i tida framover komme mange pålegg om utbedring av avløpsanlegg. Tilsyn med avløpsanlegg vil prioriteres etter forurensnings- og helserisiko.

3.2 Avløpsanlegg

Linker for å komme til lovverket som gjelder for avløpsanlegg etter ulike kapitler:

[Kap. 12 – avløpsanlegg under <50 PE \(Kommunen\)](#)

[Kap. 13 – avløpsanlegg 50-2000 PE \(Kommunen\)](#)

PE – personekvivalent er en måte å regne belastning på vann og avløpsanlegg

Søknadsplikt etter gjeldende lovverk / forskrift inntreffer når det enten blir installert vannklosett eller innlagt vann. Dersom man bærer inn vann, er utslippet så lite at det ikke gir noen fare for forurensning. Unntaket er i tilfelle man velger å ha vannklosett som er søknadspliktig uansett.

Det er etter gjeldende lovverk ulovlig å forurense med mindre man har en godkjent utslippstillatelse. Avløpsvann er å betrakte som forurensning og krever derfor tillatelse. Grenseverdiene gitt i forskriften er minimumskrav, og kommunen kan ikke fravike fra dette, men kommunen kan kreve strengere tiltak i lokal forskrift dersom det er behov. Det er resipienten som styrer om man kan slippe ut avløpsvann lokalt. Er det moderat tilstand i resipienten, vil det være uaktuelt å godkjenne nye utslipp, uten at det tas avbøtende tiltak samtidig, for eksempel opprydding i eksisterende avløpsanlegg i området.

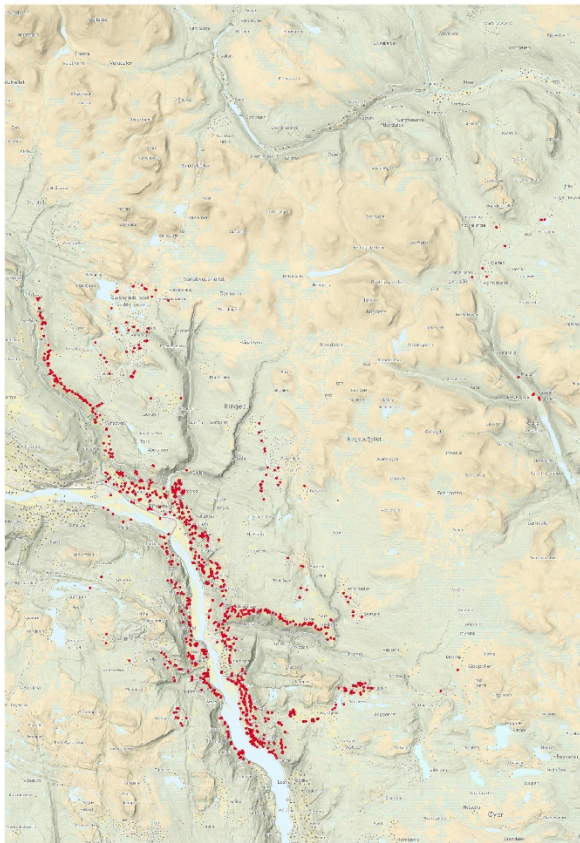
Det skjer ofte at man blander det som er et godkjent anlegg, og det som er et lovlig anlegg.

“Godkjente anlegg” er anlegg som har utslippstillatelse og tilfredsstiller krav sett i forskrift. For at et anlegg skal være godkjent må det også være lovlig.

“Lovlige anlegg” Et avløpsanlegg bygd før 1972 er et lovlig anlegg siden det ikke var søknadsplikt, men det er med stor sannsynlighet ikke godkjent. Avløpsanlegg varer ikke evig. Anlegg med utslippstillatelse er også lovlige anlegg, men tilsyn vil avdekke om disse anlegg er godkjent.

“Ukjente anlegg” er anlegg som kommunen har lite informasjon om. Tilsyn skal gjennomføres for å kartlegge tilstand. Noen eldre anlegg kan ha blitt utbedret i senere tid, uten at kommunen er varslet. Dette innebærer både at kommunen undersøker om det finnes en gammel tillatelse i digitale fjernarkivet, samt at kommunen drar og ser på anlegget.

Bruken av hytter har økt de siste årene i takt med økt standard, det er derfor de samme kravene som gjelder for avløpsanlegg på hytter som for bolig. Dermed kan mange anlegg være underdimensjonert for dagens bruk.

Kart over avløpsanlegg i Ringebu

3.2.1 Små avløpsanlegg kap. 12

Små avløpsanlegg er anlegg mellom 0-50PE, for mindre tettsteder/hyttfelt opp til 10 eiendommer. Ofte er avstandene så store til kommunalt nett at en har bruk for et privat avløpsanlegg. Det er vanskelig å forstå at et enkelt avløpsanlegg kan forurense noe, men med omtrent 1100 mindre avløpsanlegg vil den samlede belastningen på Gudbrandsdalslågen og mindre bekker/vassdrag bli stor.

Et infiltrasjonsanlegg fungerer slik at næringsstoffer blir nedbrutt i den oksygenrike delen av jordsmonnet. Fosfor, som er det andre kriteriet en skal rense for, vil binde seg til selve jordsmonnet i oksygenfattig jord. Det vil si det er nedbryting av organisk materiale som er viktig med tanke på rensegrad. I gamle avløpsanlegg der fokuset var å bli kvitt vann og ikke å rense, var ofte infiltrasjonsgrøften plassert dypt eller så var det etablert synkekum. Begge løsningene vil ha minimalt med nedbryting av organisk materiale fordi det trengs oksygen for å starte prosessen. Bakgrunnen for dyp plassering var å legge infiltrasjonsgrøfta frostfritt. I dag blir infiltrasjon lagt så høyt som mulig i jordsmonnet med isolasjon over så det ikke fryser. I et minirensesanlegg har en oppnådd rensegraden før en slipper vann ut til terreng. Her vil en kunne redusere infiltrasjonsarealet med inntil en faktor på 4. I områder med dårlige masser kan en bruke minirensesanlegg som forbehandling av avløpsvannet. Dette er en kostbar løsning med service og hyppig tømning. En prøver dermed å etablere infiltrasjon om det er mulig.

Det er tilsyn med Kapittel 12 anlegg som er prioritert i Ringebu kommune.

3.2.2 Store og mellom store rensesanlegg kap. 13

Det er 6 [kap.13](#) anlegg i Ringebu kommune. Dette er anlegg med 50-2000PE tilknyttet. Oppfølging og kontroll av disse anleggene er tidkrevende arbeid. På disse anleggene varsler Ringebu kommune tilsyn, siden kommunen trenger en del tilleggsdokumentasjon fra anleggseier samt at anleggene ofte er låst og kommunen trenger derfor tilgang. Planen er at alle disse anlegg skal tilfredsstille forskrift innen 2027-2033.

Det har vært lite fokus på oppfølging av slike anlegg i de siste årene. Det er anleggseieren som er ansvarlig for drift av anlegget og rapportering i KOSTRA. De fleste av disse anleggene har fått utslippstillatelse før 2007.

Tilsyn med disse anleggene er ikke prioritert.

3.3 Opprydding og kartlegging

Da det i 2007 kom forskrift om avløpsanlegg (forurensningsforskriften) skulle kommunen følge opp utslippstillatelser og tilsynsarbeid skulle bli satt i fokus. Det ble i 2019 sendt ut brev til alle kommuner nasjonalt om at det skal gjennomføres opprydding i spredt avløp.

Per dags dato er det omtrent 1100 anlegg som er i bruk i Ringebu kommune. Av disse er over halvparten eldre enn 30 år og har i ulik grad behov for oppgradering. Det digitale arkivet går tilbake til Mjøsaksjon i seint 70 tallet når det gjelder informasjon om avløpsanlegg. Informasjon før den tid er mangelfull og krav til prosjektering for, og formgivning av avløpsanlegg var annerledes enn i dag. Ringebu kommune har eldre anlegg som ikke er registrert i kommunes sitt system, Komtek. Dette kan være anlegg som ble bygd før det var

søknadsplikt eller anlegg som er etablert uten å søke. Anlegg som er ulovlig etablert blir fulgt opp og får krav om å søke utslippstillatelse.

Fokusområdet vil alltid være områder med moderat resipient, men utbygging av kommunalt nett kan også være utgangspunkt for tilsyn i områder som ligger til rette for tilkobling. Når det blir gjennomført kartlegging av avløpsanlegg, vil det bli skrevet rapport for anlegg som krever utbedring. Kommunen har mange anlegg som ikke tilfredsstiller dagens krav, men som ligger langt nede på prioritering for utskifting, grunnet antall avløpsanlegg. Når det blir fattet vedtak om utbedring etter tilsyn vil det bli skrevet rapport.

Det er de avløpsanleggene som forurensner mest som må prioriteres. Her vil databasen vår bli oppdatert og når kommunen kommer langt nok i oppryddingsarbeidet vil disse anlegg også få krav om utbedring, og ny dialog med rapport kommer på seinere tidspunkt.

Hvordan opprydding i spredt avløp i Ringebu kommune gjennomføres, vises i flytskjemaet vedlegg1.

3.3.1 Spredt avløp – Felles avløpsanlegg

I Ringebu kommune ønsker kommunen som en del av strategien for opprydding å etablere mest mulig felles avløpsløsninger. Dersom det kommer kommunal eller felles avløpsløsning vil deler av stikkledningsnettet allerede være utbygd. Det må derfor gjøres en individuell vurdering i hver sak, men det vil alltid forsøkes å finne en felles løsning.

Det er rimeligere for anleggseier å drifte anlegget når flere deler samlet kostnad. En får også tryggere drikkevann i området der en kan samle utslippet på en plass nedstrøms i stedet for å ha det spredt over et område. Dette vil sikre grunnvannsmagasiner i området og dermed drikkevannskildene.

3.3.2 Redusere tall på avløpsanlegg

Et mål med opprydding i spredt avløp, er å få ned tallet på avløpsanlegg. Dette kan gjøres på flere måter.

- Der det er praktisk mulig skal anlegg innenfor rimelig kostnad kobles til kommunalt avløpsnett eller felles avløpsanlegg. Kostnadsgrensen for å kunne kreve tilkobling til kommunalt eller felles avløp vil være en vurdering i hvert enkelt tilfelle, men utgangspunktet er at kostnader for etableringen av tilkoblingen ikke overskrider 3 ganger tilkoblingsavgiften på vann og avløp (engangsavgiften).
- Infiltrasjonsanlegg for bolig har normalt levetid på 20-25 år, mens en stikkledning bør ha levetid på 100 år. Dermed kan en legge større kostnad i å koble seg til det kommunale nettet, enn å måtte rehabilitere et privat anlegg.
- I områder langt fra kommunalt nett skal det, der det er praktisk mulig, etableres felles avløpsanlegg. Driftsutgiftene øker heller ikke vesentlig mye når flere samarbeider. Dersom det på sikt kommer kommunalt vann og avløp i nærheten, vil også en del av infrastrukturen være på plass.
- I nye VA-planer vil det ikke bli lagt opp til separate avløpsanlegg, her skal det under opparbeiding av infrastruktur legges opp til felles vann og avløpsanlegg. VA-plan skal inn på et så tidlig mulig stadium for å sikre at et område kan bygges ut. En må også gjøre en vurdering etter vannforskriften i nye områder for å sikre at miljømålet blir ivaretatt.

- I områder der det skjer fortetting, skal det i ny VA-plan kartlegges både eksisterende utslipp, samt belastningen fra eventuelt utviding. I områder der det er mange gamle løsninger, kan opprydding i eksisterende løsninger være med på å holde den totale belastningen fra området nede.

3.4 Anleggstyper

Det kommer stadig nye løsninger for rensing av avløpsvann. Forurensingsloven legger opp til at det til enhver tid skal brukes best tilgjengelig teknologi. Med gode grunnforhold og mye morenemasser, er naturen selv ofte den beste tilgjengelige teknologien i Ringebu kommune. Infiltrasjonsanlegg som benytter jordmassene, er robuste anlegg som krever minimalt med drift og vedlikehold. Det er en rimelig løsning på lang sikt.

Prioritert rekkefølge for type anlegg som kan benyttes i Ringebu kommune:

- [Infiltrasjon](#)
- [Infiltrasjon med biologisk forbehandling](#)
- [Minirensanlegg –med krav til etterpolering / slamavskiller for slamflukt](#)
- [Kilde separerende avløpsløsning: tett tank til svart vann og gråvannsanlegg med biofilter](#)

I noen (hytte)områder vil det ikke være mulig å etablere avløpsløsning, for eksempel i områder med tette masser, nær drikkevannskilder eller høyt grunnvannsnivå. Her fås det kun lav sanitær standard.

4. Tilsyn og metode

Ringebu kommune gjennomfører tilsyn for å undersøke om private avløpsanlegg tilfredsstiller dagens krav til rensing. I tillegg kan en avdekke om avløpsanlegget er hele og uten synlige skader. Under Ringebu kommune sitt område ligger det ca. 1100 avløpsanlegg som det skal føres tilsyn med. Dette er anlegg etablert etter kapittel 12 i Forurensningsforskriften, og kalles «kapittel 12 anlegg» (anlegg med utslipp <50 PE, personekvivalenter)

Ringebu kommune er forurensningsmyndighet for avløpsanlegg med utslipp mellom 50 og 2000 PE og skal føre tilsyn med disse anleggene også. Dette er anlegg etablert etter kapittel 13 i Forurensningsforskriften, og kalles «kapittel 13 anlegg» Tilsyn med disse anleggene er ikke prioritert.

TILSYN= Kontroll+Reaksjon

Hvor:

- Kontroll er kartleggingen og tilstandsvurderingen på avløpsanlegget
- Reaksjon er tilbakemeldingen til anleggseier og oppfølging av ulovligheter, eller gitte pålegg om utbedring

Planlagt tilsyn gjennomføres etter flytskjema «Prosessgang planlagt tilsyn med spredt avløp i Ringebu kommune, se vedlegg 2. Dersom det oppdages feil på anlegget under kartleggingen fra kommunen, vil anleggseier få tilsendt et varsel om pålegg av kommunen.

Uplanlagt tilsyn, se vedlegg 3, utføres etter at slamrenovatøren har gjennomført en teknisk kontroll ved tømning, og oppdager feil eller mangler: Dersom de sender inn merknader til kommunen på et anlegg etter tømning, vil Ringeby kommune følge opp dette med et tilsyn. Ved feil som er mindre å utbedre som løse lokk/ ødelagte lokk vil det bli sendt ut brev til anleggseier om at dette må utbedres snarest grunnet sikkerhet for omgivelsen. Ved større feil og mangler vil det være et forhåndsvarsel med krav om utbedring basert på tilsyn/merknad.

Målet med tilsynet er å sørge for at avløpsanlegget ikke fører til uakseptabel forurensning- og helserisiko, at kravet i utslippstillatelse tilfredsstilles og at adkomst til anlegget for tømning / vedlikehold er garantert. Opprydding i spredt avløp er et tiltak som Miljødirektoratet har satt i gang for å nå målet i EUs vanndirektiv.

Det vil være ulike metoder for å gjennomføre tilsyn/kontroll av avløpsanlegg for de ulike anleggene. Under kommer en utredning for hvordan dette er tenkt gjennomført.

4.1 Antall anlegg i Ringeby kommune.

Per 31.07.2023 står det registrert 1193 anlegg i Komtek med status «i bruk»

Etter 2013 ble det lov med tett tank i Ringeby kommune, og det kom kombinerte avløpsløsninger: gråvannsanlegg i kombinasjon med tett tank.

Etter kompensasjon for kombianlegg (gråvannsanlegg med biofilter og svartvann til tett tank) er det etter 2013 og til nå etablert 190 nye anlegg.

På disse anleggene er renseevne godt dokumentert, og disse anleggene har ikke overskredet levealderen, som ligger på 25 til 30 år for infiltrasjonsløsninger. Disse anlegg blir betraktet som lovlige og godkjente anlegg. Det føres ikke tilsyn med disse anleggene på nåværende tidspunkt.

Det står igjen 1003 anlegg, som er eldre enn 10 år. Av disse er 53 anlegg etablert etter 2007. I 2007 ble Forurensningsforskriften gyldig. Anlegg etablert etter dette tidspunktet skal følge reglene i Forurensningsforskriften. Regnstykket viser at det er 950 anlegg som er etablert før 2007, og dermed etablert etter gamle regelverket.

4.2 Gamle anlegg

Storparten av private avløpsanlegg som er etablert i Ringeby kommune før 2007, er prosjektert og utført etter gammelt regelverk. Mange av disse anleggene er etablert på slutten av 1970-tallet, og på begynnelsen 1980-tallet, som følge av Mjøsaksjonen. Levetiden på infiltrasjonsgrøfta på disse anleggene er overskredet med minst 10 år. Selv om grøfta fungerer hydraulisk (vannet forsvinner) er renseevnen for fosfor borte for lengst. Slamavskillere er enten plassbygd i betong, oppbygd av betongringer, gamle synkekummer, steinsatt, eller utført i glassfiber. Betongkonstruksjoner er robuste, men utsatt for et svært aggressivt miljø, og noen av disse viser lekkasjer eller korrodert armeringsjern. Verre er det for slamavskillere i betongringer hvor rørgjennomføringene ikke er tett, og skjotene mellom betongringene ikke lenger er tett.

4.3 Krav om utslippstillatelse

I Ringeby kommune er det grunnvannet som er resipient for avløpsvann. Grunnvann er en drikkevannsressurs, og havner i vassdrag i de fleste tilfeller. I gamle forskrifter, fra 1972 og videre, gjelder disse forskriftene når det legges inn vann, og utslipp ledes til bestemte

lokasjoner, blant annet grunnvann. Fra 1986 er det krav på utslippstillatelse når det legges inn vann, uansett hvor avløpsvannet ledes. Krav på utslippstillatelse har det da vært i alle tilfelle hvor det etableres avløpsanlegg i Ringebu kommune fra 1972. Før 1972 var det ikke krav om utslippstillatelse ved etablering av avløpsanlegg for sanitært avløpsvann

Ifølge §18 «eksisterende utslipp» i lokal forskrift om utslipp av avløpsvann fra mindre avløpsanlegg for bolig og fritidsbebyggelse, Ringebu, Innlandet sies det at tillatelser gitt før 1. januar 2007, eller utslipp som det på tidspunkt av etablering ikke var krav om utslippstillatelse for, er fortsatt gyldige. For Ringebu kommune gjelder, at fra 1972 krever alle utslipp med utslipp til grunnen utslippstillatelse.

4.4 Tilsynsmetode kap. 12

Planlagt tilsyn for Kapittel 12 anlegg blir gjennomført som vist i flytskjema «Prosessgang opprydding i spredt avløp i Ringebu kommune» vedlegg 1 og «Prosessgang planlagt tilsyn med spredt avløp i Ringebu kommune» vedlegg 2

4.5 Samarbeid med slamtømmer

For avløpsanlegg i kapittel 12 vil tett samarbeid med slamrenovatør være viktig. På denne måten kan kommunen gjennomføre tilsynsarbeidet mer effektivt. Slamrenovatøren skal dokumentere avvik av alle anlegg med feil og mangler. Dette gir kommunen mye data om anlegget og dets tilstand, og det blir enklere å prioritere tilsyn i etterkant. Når slamrenovatøren rapporterer avvik på et avløpsanlegg, følger kommune opp med et uplanlagt tilsyn, se flytskjema «Prosessgang uplanlagt tilsyn med spredt avløp i Ringebu kommune», se vedlegg 3

5. Framdrift

Miljødirektoratet har satt krav om at alle avløpsanlegg i kommunene skal tilfredsstille forskrift innen 2027, men senest innen 2033. Ringebu kommune jobber dermed mot et mål om å nå dette. Når kommunen har mer enn 1100 anlegg, er jobben omfattende. Ringebu kommune må dermed se dette over en lengre tidsperiode enn ønsket, men at det å nå miljømålene for resipienter skal være fokuset. Tilsyn med mindre avløpsanlegg blir derfor ikke betraktet som arbeid i en tidsbegrenset periode, men er et kontinuerlig arbeid.

6. Om kapasitet

Kommunen kan muligens sette inn nok ressurser, men det hjelper ikke når det ikke er nok kapasitet hos tredjeparter, som nøytral fagkyndige (prosjekterende), leverandører av komponenter eller utførende (kvalifiserte entreprenører). Arbeid med mindre avløpsanlegg er ansvarsbelagte tiltak, og ikke alle har kompetanse for å jobbe i fagfeltet.

Når det blir gitt pålegg, vil det normalt bli gitt frist for utbedring innen tre barmarkssesonger. Dersom det er gode grunner for få utsetting, vil det være mulig å få utsett frist dersom en kan vise til en framdriftsplan for arbeidet som er realistisk.

7. Om vurdering av avløpsanlegg anlegg og fatte vedtak.

Ringebu kommune har kartlagt omtrent 100 anlegg så langt. Av disse anleggene er det 90% som har en eller annet form for feil og mangler som må utbedres.

Hvordan private avløpsanlegg vurderes i forhold til lov- og regelverket vises i vedlegg 4.

Hvilke feil og mangler oppdages under kontrollarbeidet med spredt avløp, er nevnt i vedlegg 5, og vises skjematisk i vedlegg 6. Anlegg med disse feil er ikke godkjent

Hvordan feil og mangler vurderes videre, er vist skjematisk i vedlegg 7. (Ishikawa feilmodus komponent) Anlegg med disse feil utløser pålegg om utbedring.

Alle avløpsanlegg, etablert før året 2001 vurderes ikke godkjent lengere på grunn av levetida på infiltrasjonsgrøfta. Det vil si at renseevne for organisk stoff og fosfor ikke er tilstrekkelig nok for å overholde rensekravene som gjelder for nyere anlegg (etablert etter 2007) i Ringebu kommune (fjerning av >90% organisk stoff, og >90% fosfor, jfr Forurensningsforskriften §12-8, punkt a.) Foreligger det utslippstillatelse for disse gamle anlegg, og er de etablert før 2007, så er disse lovlige, men ikke godkjent.

Nye eller gamle anlegg som ikke overholder dagens rensekravene forurensrer miljøet. Det er forbud til å forurense jfr Forurensningsloven §7 «plikt til å unngå forurensning». Anlegg som ikke overholder rensekravene er derfor i overtredelse med forurensningsloven §7, og skal rehabiliteres.

Anleggseiere til avløpsanlegg etablert før 2001 får pålegg om utbedring av avløpsanlegget sitt. Eventuell foreliggende utslippstillatelser trekkes etter dato gitt i enkeltvedtak.

Anlegg som ikke er tett, er forurensende og påvirker ytre miljøet på negativ måte. Synkekummer tillates ikke. Utette betongbaserte slamavskillere rehabiliteres og erstattes med glassfiberkum eller plastkum

Betongbaserte slamavskillere med eksponert armeringsjern rehabiliteres og erstattes med glassfiberkum eller plastkum

Betongbaserte slamavskillere som viser tegn av eroderende betong rehabiliteres erstattes med glassfiberkum eller plastkum.

Plasstøpte slamavskillere erstattes og rehabiliteres med glassfiberkum eller plastkum, med mindre anleggseieren kan dokumentere at slamavskilleren er tett, har tette rørgjennomføringer og har en restlevetid på minst 10 år.

8. Kommunens strategi.

Eiendommer med avløpsanlegg som ikke tilfredsstiller dagens krav vil få pålegg om utbedring av anlegget, med hjemmel i Forurensningsloven §7 første, andre, tredje og fjerde ledd. Tilsyn og oppfølging av ulovligheter gjennomføres som beskrevet i «Tilsyns- og handlingsplan for opprydding i spredt avløp 2024-2033»

Godkjenningsskriteria for avløpsanlegg håndteres som beskrevet i «Tilsyns- og handlingsplan for opprydding i spredt avløp 2024-2033»

Utslippstillatelser for sanitært avløpsvann, gitt før 2007, trekkes tilbake med hjemmel i Forurensningsloven §18, første avsnitt, punkt 1, og tredje avsnitt, begrunnet i at anlegget har overskredet levetida, og ikke overholder rensekraft lenger.

Avløpsanlegg, etablert før 2000, rehabiliteres i sin helhet, basert på alder av avløpsanlegget, og muligheten for anlegget å overholde dagens rensekraft.

8.1 Kommunens virkemiddel

Kommunen har ulike virkemidler gjennom lovverket for nå målene som er satt. Under følger noen av virkemidlene:

- [§7](#), plikt til å unngå forurensing i forurensningsloven. Normalt brukt ved avløpsanlegg som ikke har utslippstillatelse, eller der det er påvist forurensing fra avløpsanlegg før forurensningsforskriften kom i 2007.
- [§18](#) omgjøring eller endring av tillatelse, i forurensningsloven
- For anlegg etablert etter 2007 vil [forurensningsforskriften](#) være gjeldende.
- Lokal forskrift om utslipp av avløpsvann fra mindre avløpsanlegg for bolig og fritidsbebyggelse, Ringebu kommune, Innlandet.
- Målet satt i tilsynsplan vil være førende for arbeidet.
- Kommunen kan kreve bolig-eiendommer knyttet til offentlig nett med hjemmel i plan- og bygningslovas §§ [27-1](#) Vann, [27-2](#) Avløp og [27-3](#) tilknytting til eksisterende private anlegg.
- Gjennom rekkefølgekrav i reguleringsplaner kreve fritidsboliger knyttet til felles VA-anlegg
- [Overtredelsesgebyr etter PBL](#) (Plan og BygningsLoven)– normalt gitt dersom det er utført eller latt utføre arbeid i strid med krav sett i PBL
- Tvangsmulkt etter forurensningsloven samt PBL, dersom en ikke gjennomfører pålegg gitt fra myndigheten. Dette vil normalt sett skje etter flere år med forsøk om å komme i mål med tiltaket og blir sett på som siste løsning.

Som nevnt er siste løsning for komme i mål med utbedring av avløpsanlegg [tvangsmulkt](#). Dette er et middel myndigheten kan bruke for få gjennomført tiltak. Varsel om bruk av tvangsmulkt skal sendes ut i god tid før det blir aktuelt å bruke mulkt. Mulkten blir også normalt gitt som dagsmulkt eller engangsmulkt. Her vil satsene variere utifra hvem og hva det gjelder. Normalt fra 200-2000kr / dagen eller som engangsbeløp. De høyeste summene vil kun gjelde for store rensesanlegg der konsekvensen er stor og det er mange som bruker anlegget. Det skal gis god tid for gjennomføring av tiltak, normalt tre barmarksesonger. Tvangsmulkt er siste løsning når eier ikke gjennomfører tiltak. For mindre avløpsanlegg håndteres et tvangsmulktbeløp på 100 kr/ per døgn.

8.2 Forhandsvarsel

For alle enkeltvedtak gjelder forvaltningsloven. [§16](#) i loven krever at alle som får vedtak rettet mot seg, skal forhandsvarsles. Den som får et forhåndsvarsel har 3 uker etter at brevet er mottatt til å komme med merknader, med bakgrunn i eventuelle merknader vil kommune vurdere å fatte vedtak. Er det merknader som har betydning for hvordan et vedtak blir utformet, blir dette informert om i saksopplysninger til vedtaket. Dersom opplysninger viser at det ikke er behov for å fatte vedtak, vil kommune gi beskjed om dette skriftlig.

I tilfeller der det er påvist akutt forurensing, eller andre forhold der det ikke er hensiktsmessig med forhåndsvarsel, har kommune mulighet for å unnlate dette.

9. VA-planer i nye og eksisterende felt

Når det kommer til VA-planer så har hver enkelt etat sitt ansvar for at kravene satt i vannforskriften blir fulgt. Dersom en resipient har moderat, eller negativ trend vil ikke videre utvikling kunne skje og dette skal avklares i plansammenheng. En skal derfor prioritere avbøtende tiltak for å nå miljømålet, ved fortetting kan opprydding i spredt avløp være et tiltak for å få utslippstillatelse for ny bebyggelse. Kartlegging av resipienter må dermed være en del av planarbeidet ved tidlig fase, og planansvarlig i kommunen må ha med dette i sitt arbeid. Her kan avdeling VVAR være en støttespiller ved oppstartsmøte for å sikre at dette blir ivare tatt under planarbeidet. Dersom en plan blir vedtatt og det viser seg i etterkant at det ikke er mulig å utvikle området, vil dette være svært uheldig for tiltakshaver og kommunen.

10. Kostnader og finansiering

Arbeid med spredt avløp er selvkost og er gebyrfinansiert jf. lokal forskrift om utslipp av avløpsvann fra mindre avløpsanlegg for boliger og fritidsbebyggelse, Ringeby kommune, Innlandet, som er vedtatt politisk i Ringeby kommune. Gjennom årlig tilsynsgebyr vil tilsynsarbeidet bli finansiert. Dette er en kostnad eiere av private avløpsanlegg får. Alle vil i tida framover få tilsyn med sitt avløpsanlegg.

Private avløpsanlegg er den enkelte huseier sitt eget ansvar, og kommunen er myndigheten som skal følge dette opp. Det betyr at alle kostnadene ved tilsyn, oppfølging, rehabilitering eller etablering av avløpsanlegg, må tas av hus/hytte-eier. Det er pr. dags dato ikke noen offentlig støtteordning for rehabilitering av avløpsanlegg. Loven er lagt opp til at det er forurensere som skal betale.

Midlertidig utsettelse/dispensasjon

Det kan innvilges midlertidig utsettelse eller dispensasjon fra pålegg om utbedring etter skriftlig søknad. Følgende retningslinjer gjelder for dispensasjon om utbedring/etablering av mindre avløpsanlegg i Ringeby kommune. Det delegeres til kommunedirektøren å avgjøre slike saker. Kommunedirektørens avgjørelse kan påklages til kommunestyret.

1. Dispensasjoner tidsbestemmes. Varigheten avhenger av hva som ligger til grunn i den enkelte sak.
2. Det kan innvilges dispensasjon for boliger som står tomme. Søker må forplikte seg til å etablere godkjent avløpsløsning før boligen tas i bruk.
3. Fremtidige planlagte kommunale anlegg, som forventes å få kommunal tilknytning, vil være grunnlag for (midlertidig) dispensasjon.
4. Dersom det bevises at eier bor alene og forurensningsbelastningen dermed er liten, og det høyst sannsynlig vil forekomme eierskifte innen få år (fortrinnsvis pga. alderdom) vil det kunne gis midlertidig dispensasjon. Denne vil settes som en heftelse på eiendommen, og krav om utbedring vil utløses ved salg/overdragelse eller utleie av eiendommen.

5. Når det etter en totalvurdering av søkerens inntekt, formue, lån/tilskuddsmuligheter, helsetilstand, og de aktuelle avløpsforholdene er åpenbart urimelig å kreve pålegget etterkommet, kan de gis dispensasjon så lenge situasjonen er uendret eller det gjøres midlertidige tiltak for å forhindre forurensning. Dispensasjon faller bort ved eierskifte, og kan uansett ikke gis for mer enn 10år. Pålegg om utbedring av anlegget vil utløses ved salg/overdragelse eller utleie av eiendommen.

6. Det kan gis ett års utsettelse av fristen dersom det er nødvendig for å utrede fellesløsninger i områder der dette er mulig. Det samme gis dersom det gjelder utredning av fellesløsning med tanke på tilkobling til kommunalt avløpsnett eller i påvente av utbygging av kommunalt avløpsnett. Det må søkes skriftlig innen ett år før fristen utløper.

11. Fritak fra tilsyn

Alle bolig/fritidsboliger med avløpsanlegg omfattes av tvungen kommunal tømmeordning og tilsyn. Det kan gjennom skriftlig søknad bli fritatt for tømming. Dersom søknad blir innvilget for fritak av tømming, vil også fritaket gjelde tilsynsgebyret. Forutsetninger for fritaket er normalt at vann i bolig blir stengt/plombert.

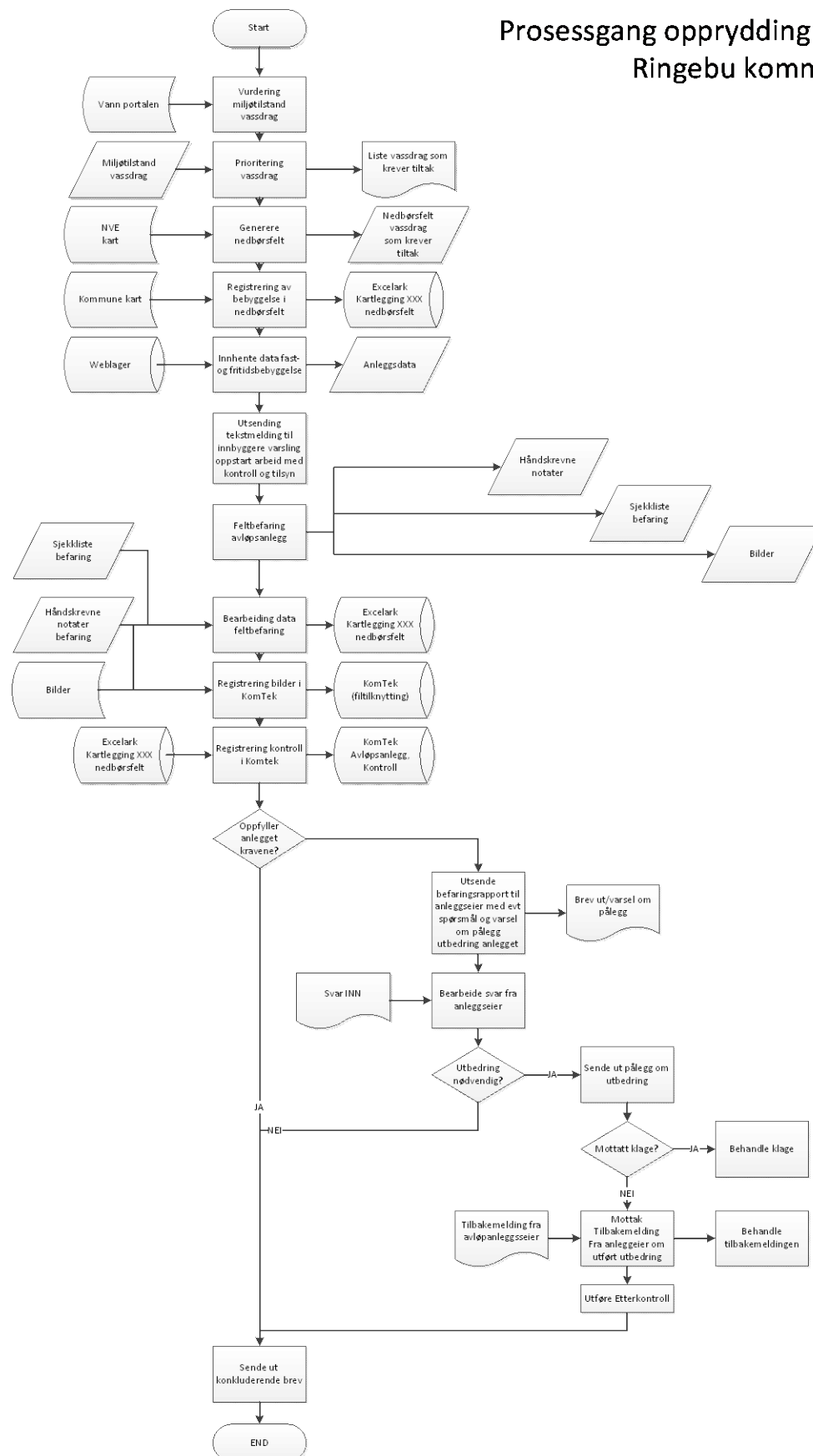
12. Revidering av tilsyns og handlingsplan opprydding i spredt avløp 2024-2034

Foreliggende tilsyns- og handlingsplan skal gjelde i en 10-årsperiode. Et nytt EU-avløpsdirektiv er vedtatt av EU i 2024. I årene fremover, blir det nye EU-direktiv implementert i Norsk regelverk, som med stor sannsynlighet resulterer i en ny Forurensningsforskrift.

Ved vesentlige endringer i Norsk regelverk, eller nye innsikter, revideres i oppryddingsplan, og endringen godkjennes av kommunestyret.

VEDLEGG

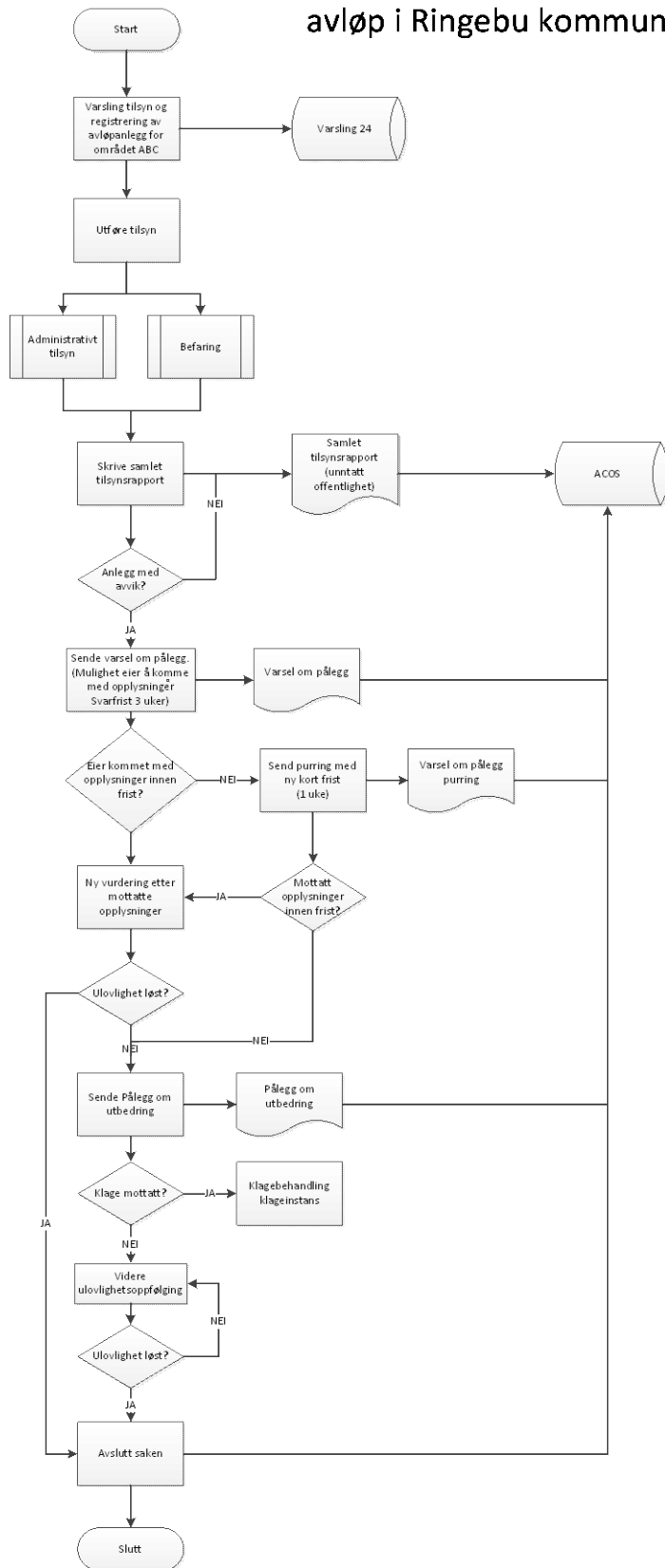
Prosessgang opprydding i spredt avløp i Ringebu kommune

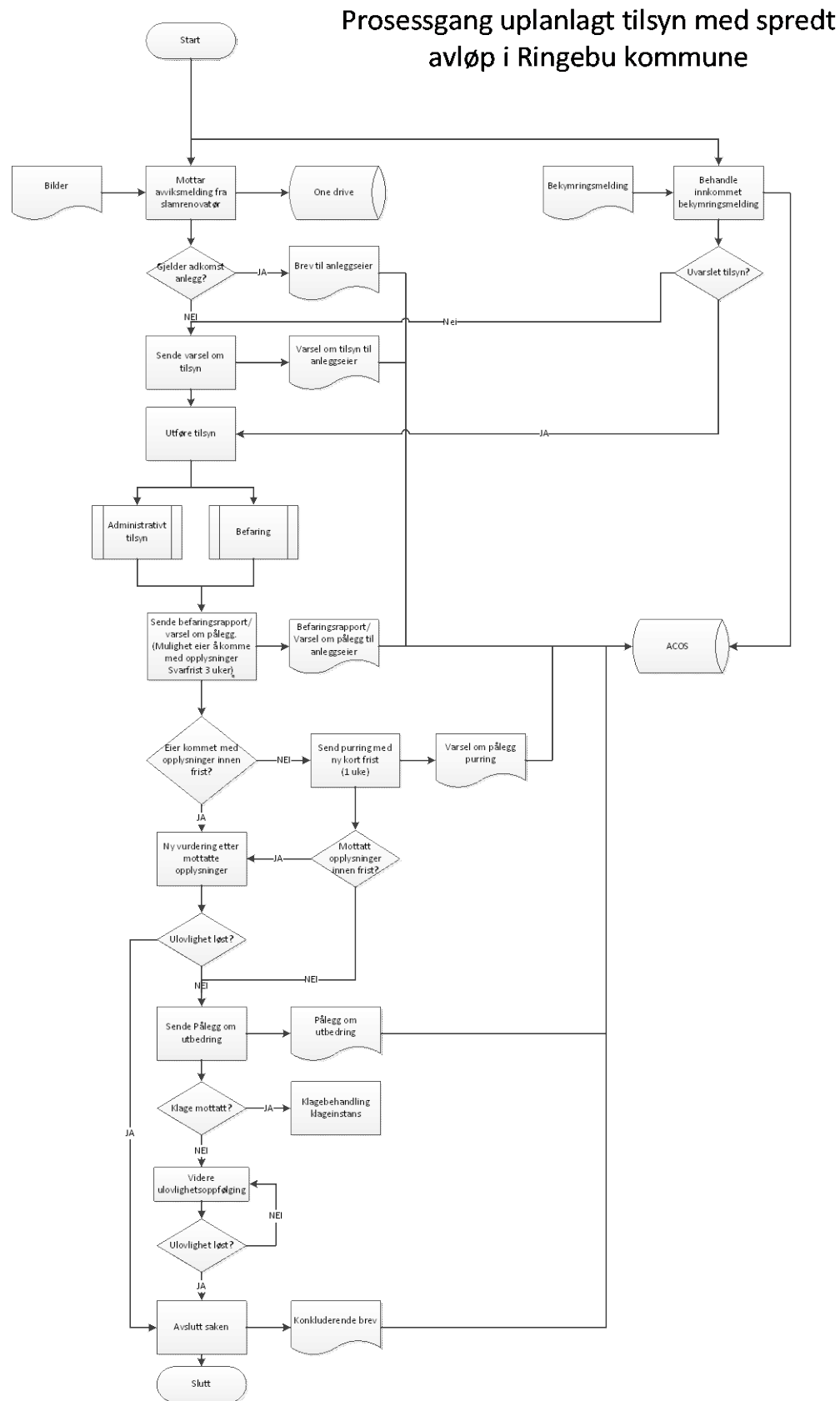
Mw 16-07-2024

VEDLEGG 2 Planlagt tilsyn

Prosessgang planlagt tilsyn med spredt avløp i Ringebu kommune

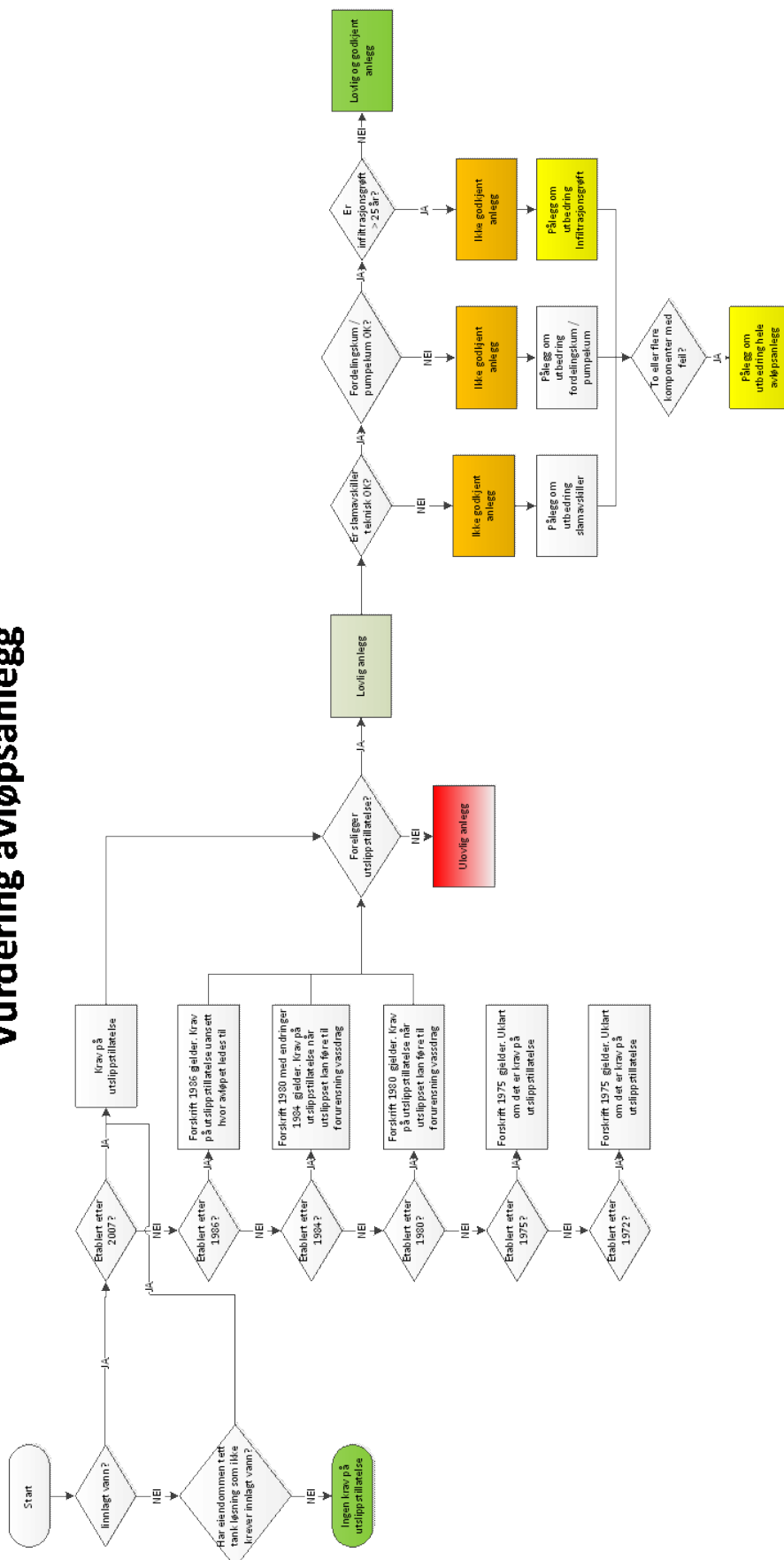

Vedlegg 3 Uplanlagt tilsyn

Vurdering avløpsanlegg

VEDLEGG 4

VEDLEGG 5

Feil og mangel på avløpsanlegg som utløser pålegg om utbedring

Slamavskiller:

- Betonglokk med feil (sprukket betong, eksponert armeringsjern, mangler løftering, delvis ødelagt).
- Lokk utført i tre
- Stein brukt som lokk
- Doble betonglokk (betonglokk i kumhalsen)
- Firkantete betong lokk
- Runde lokk på firkant kumåpning
- Firkant lokk på rund kumåpning
- Ikke hel tildekket kumåpning
- Betongring som flytter med terrenget, eller som ligger lavere i terrenget
- Glassfiberlokk som mangler sikring
- Glassfiberlokk med hengelås som sikring
- Utette rørgjennomføringer i glassfiberkum eller betongkum
- Manglende eller skadde glassfiberskillevegger
- Skillevegger i betong plassert i betongkummer, som begynner å råtne opp (eksponert armeringsjern)
- Betongkummer med eksponert armeringsjern i yttervegg eller kumhalsen.
- Manglende dykkert mellom betongkum 1,2 og 3
- Manglende dykkert til utløpsrør i glassfiberkum eller plastkum
- Manglende dykkert til utløpsrøri plasstøpt slamavskiller
- Mangende dykkert til utløpsrør i slamavskiller i betongringer
- Underdimensjonert slamavskiller.
- Synkekum i betong
- Muret synkekum
- Plasstøpte slamavskillere som viser tegn av degradering (dårlig betong, eksponert armeringsjern).
- Avløpsvannet går helt opp mot kumlokket, eller renner ut av slamavskiller
- For høyt nivå i slamavskiller (infiltrasjonsgrøft går tett)
- For lavt nivå i slamavskiller (lekkasje)
- Forskyvet kumring
- Flere innløpsrør

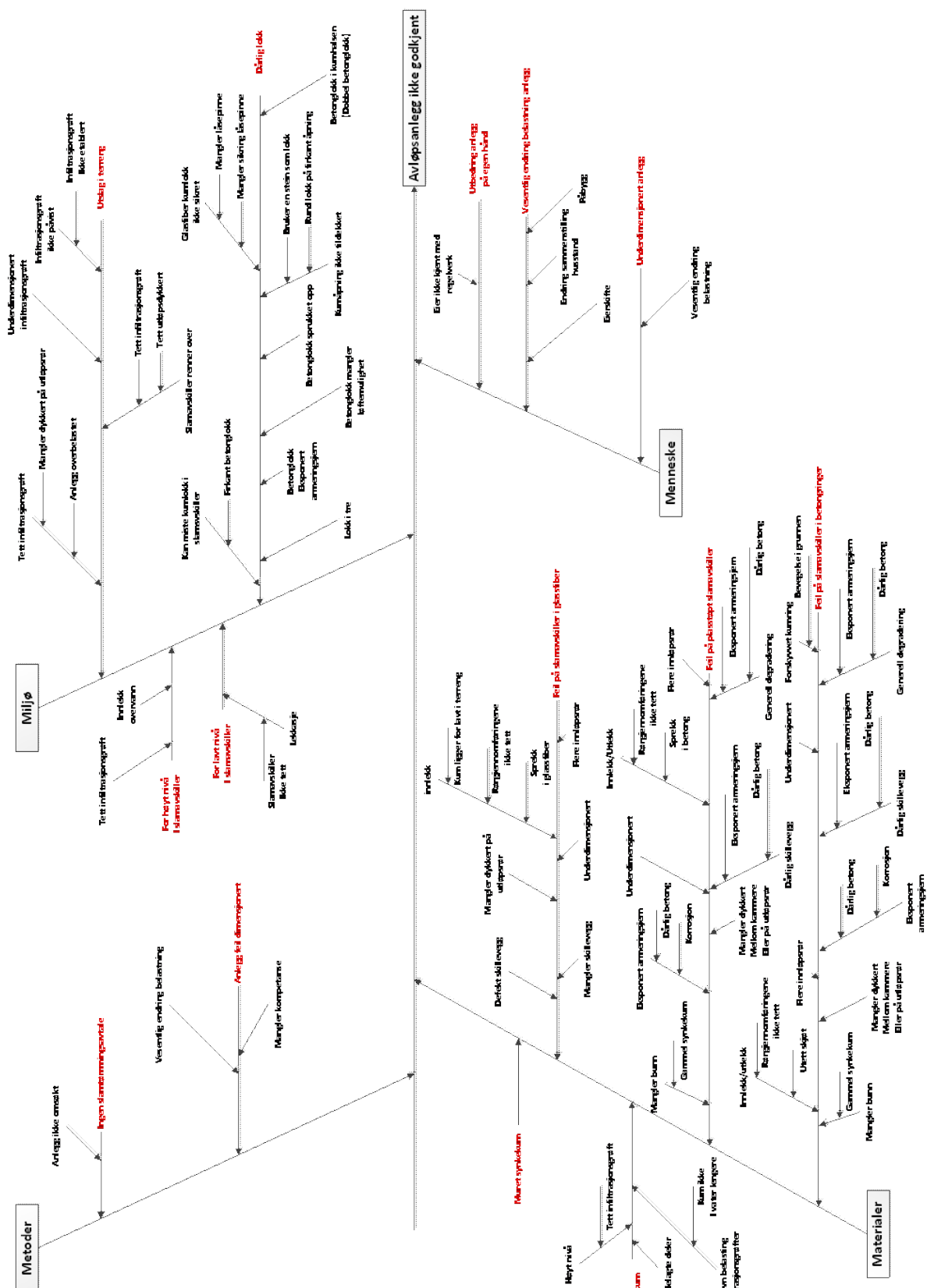
Fordelingskum:

- Feil i fordelingskum (defekte komponenter, manglende komponenter)
- Høyt vann i fordelingskum (infiltrasjonsanlegg går tett)

Infiltrasjonsgrøft:

- Ikke påvist infiltrasjonsgrøft (direkte utslipp i terreng / skråning
- Underdimensjonert infiltrasjonsgrøft
- Oppslag i terreng

VEDLEGG 6 Fiskebeindiagram feilmodus private avløpsanlegg

VEDLEGG 7 Fiskebeindiagram pålegg om utbedring

